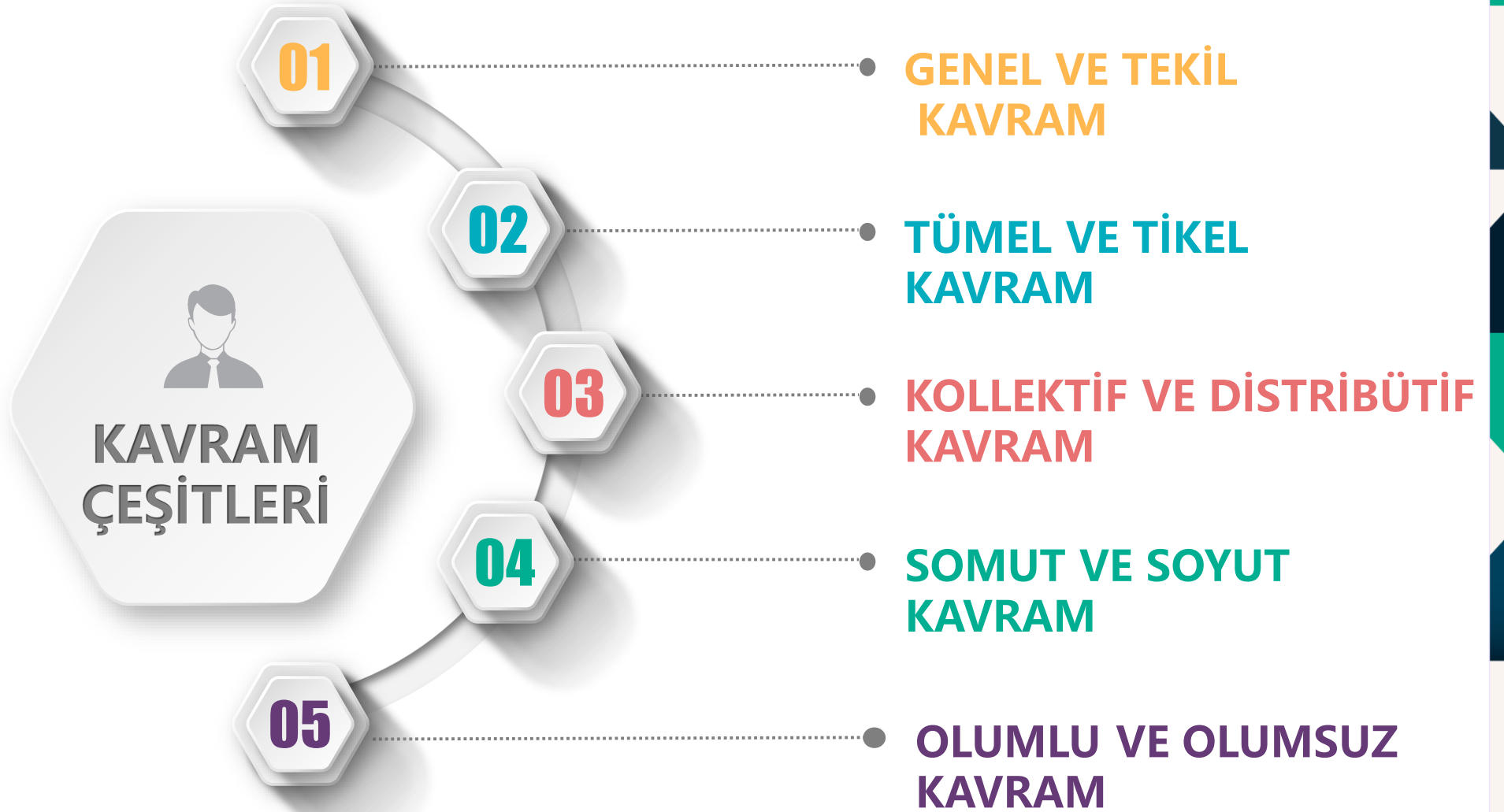

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

KAVRAM ÇEŞİTLERİ

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

1-GENEL-TEKİL KAVRAM

Genel Kavram

- ❖ Bir sınıfın tümünü gösteren kavramlardır.

Tekil Kavram

- ❖ Bir sınıfın yalnızca bir bireyini ifade kavramlardır.

- ❖ Genel Kavram
Ör: şehir, bitki, gezegen, insan

- ❖ Tekil Kavram
Ör: Konya, bu ağaç, dünya, Ayşe

2-TÜMEL TİKEL KAVRAM

Tümel Kavram

- ❖ Bir cins varlığın bütününe içine alan kavramlardır.
- ❖ Bu tür kavramların önünde Bütün, tüm, her hepsi hiçbir gibi niceleyiciler kullanılır.

Tikel Kavram

- ❖ Bir cins varlığın bir kısmını içine alan kavramlardır. Bu tür kavramların önünde bazı, birkaç, kimi, bir kısım gibi niceleyiciler kullanılır.

- ❖ Tümel Kavram
Ör: bütün evler, hiçbir meyve

- ❖ Tikel Kavram
Ör: bazı evler, bir kısım öğrenciler

3-KOLEKTİF VE DİSTRİBÜTİF KAVRAM

Kolektif Kavram

- ❖ Bireyler grubunu ifade edip grupta gerçekleşen kavramlardır.

Distribütif Kavram

- ❖ Bireyler grubunu ifade edip, bireyde gerçekleşen kavramlardır.

- ❖ Kolektif Kavram
Ör: ordu, üniversite, meclis

- ❖ Distribütif Kavram
Ör: asker, öğrenci, milletvekili

4-SOMUT VE SOYUT KAVRAM

Somut Kavram

- ❖ Bir nesneyi, var olan bir şeyi gösteren kavramlardır.

Soyut Kavram

- ❖ Bir nesneye ait özellikleri ve varlıkların niteliklerini gösteren kavramlardır.

- ❖ Somut Kavram
Ör: insan, taş,

- ❖ Soyut Kavram
Ör: insanlık, iyilik

5-OLUMLU VE OLUMSUZ KAVRAM

Olumlu Kavram

- ❖ Bir kavramın ifade ettiği nitelik eğer gösterilen nesne varsa o kavram olumdur.
- ❖ Genelde lı, li, lu gibi ekler alır.

Olumsuz Kavram

- ❖ Eğer ifade edilen nitelik gösterilen nesne de yoksa olumsuzdur.
- ❖ Genelde siz suz me ma eklerle değildir, olmayan gibi sözcüklerle kurulur.

- ❖ Olumlu Kavram
Ör: canlı, erdemli, koşan
- ❖ Olumsuz Kavram
Ör: cansız, erdemli olmayan, koşmayan

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

KAVRAMIN ÇEŞİTLİ GÖSTERGELERİ

NELİK

- ☐ Nelik bir kavramın sadece zihindeki halidir.
- ☐ Nelik bir kavramın ne olduğunu gösterir.
- ☐ Her kavramın bir neliği vardır.
- ☐ Ör: insan, ejdarha, kaf dağı, taş, sevgi
- ☐ Her neliği olan kavramın gerçekliği yoktur.

GERÇEKLİK

- ☐ Bir kavramın zihnin dışındaki (nesnel dünyada) somut karşılığına, gerçeklik denir.
- ☐ Ör: insan(hem neliği hemde gerçekliği vardır.), Şehir, çiçek

KİMLİK

- ☐ Bir gerçekliğe sahip olan kavramın belli bir varlıkta gösterilmesi ise kimliktir.
- ☐ Ceren(N,G,K)
- ☐ Şu ağaç
- ☐ Ankara
- ☐ Her kimliği olan kavramın hem gerçekliği hemde neliği vardır.

KAVRAMIN ÇEŞİTLİ GÖSTERGELERİ

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

Sadece Neliği Olan Kavramlar	Hem Neliği Hem de Gerçekliği Olan Kavramlar	Gerçekliği Olan Kavramların Kimliği
Ejderha	İnsan	Ceren
Kafdağı	Dağ	Ağrı Dağı
Dev	Kahraman	Koca Yusuf

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

KAVRAMIN ÇEŞİTLİ GÖSTERGELERİ

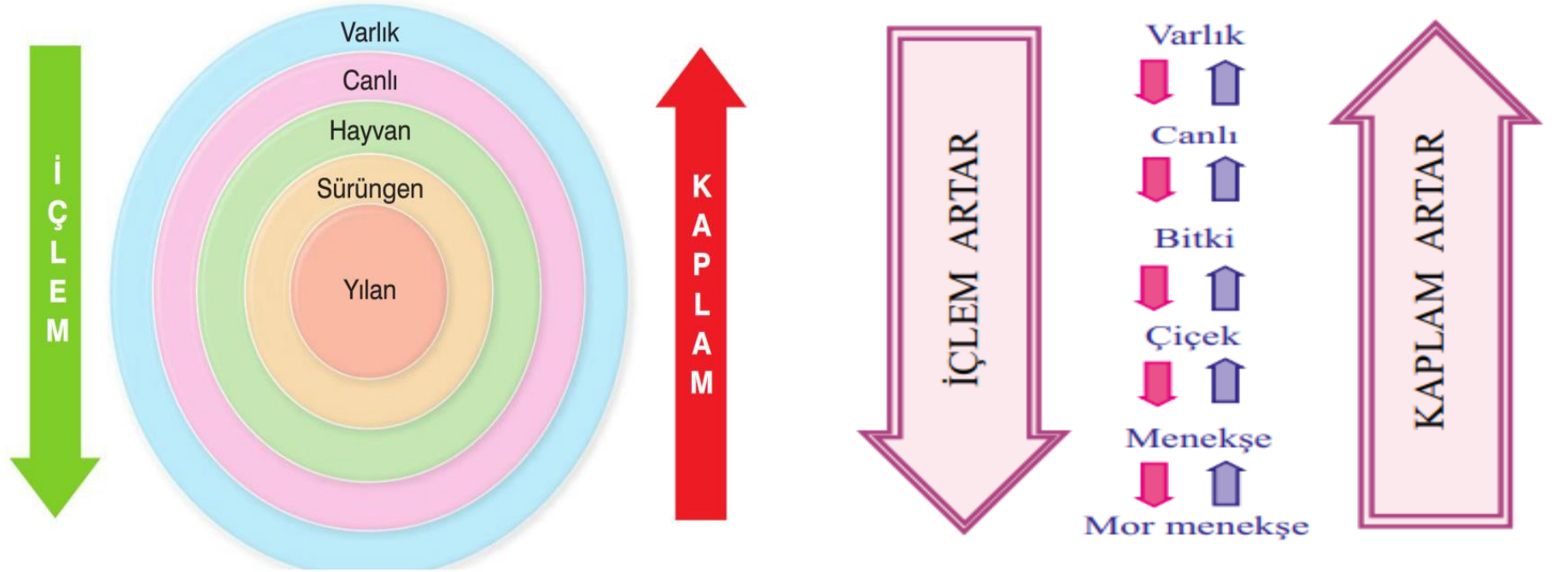
İÇLEM

- ☐ Herhangi bir kavramın içine aldığı varlıkların ortak özellikleridir.
- ☐ Ör: çiçek kavramının içlemi-bitki canlı varlıktır.

KAPLAM

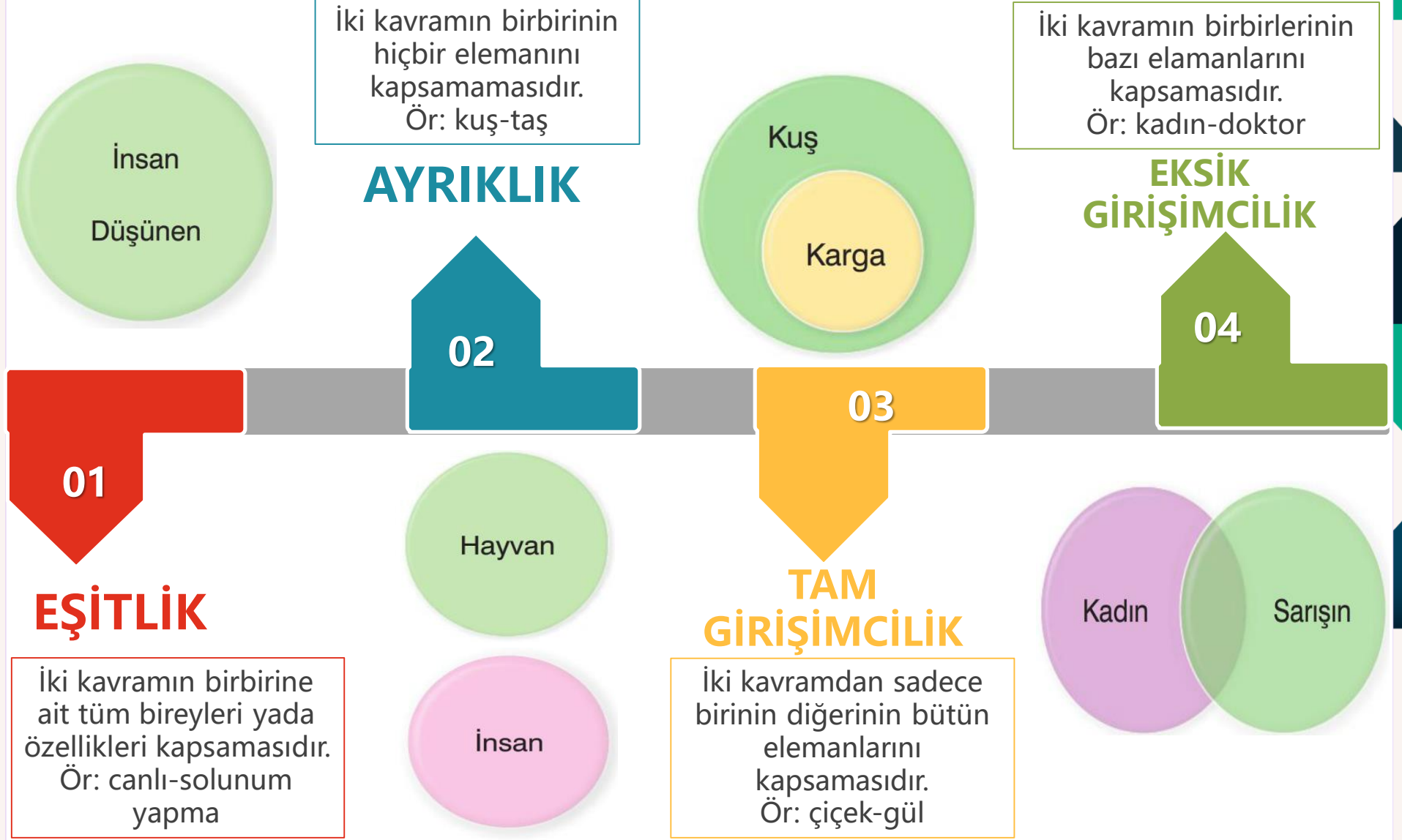
- ☐ Bir kavramın içine aldığı, kapsadığı belirttiği yada işaret ettiği varlıkların tümüdür.
- ☐ Ör: ağaç kavramının kaplamı-meşe, çam, köknar vb.
- ☐ Ör: çiçek kavramının kaplamı-gül lale nergis

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

KAVRAMLAR ARASI İLİŞKİLER

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

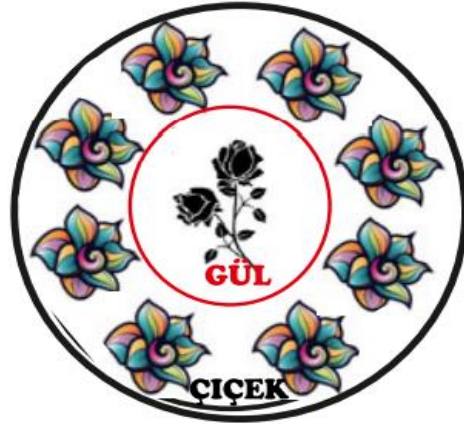
MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

ÖRNEKLER

EŞİTLİK

TAM GİRİŞİMCİLİK

AYRIKLİK

EKSİK GİRİŞİMCİLİK

FELSEFE ATÖLYESİ

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

TANIM

- **Tanım, bir kavramın anlamını aydınlatma, açıklama ve belirleme işlemidir. Bir şeyin ne olduğunun belirtilmesidir.**
- **Aristoteles'e göre tanım özün araştırılmasıdır.**
- **Kavramların tanımlanmasının nedeni, onların anlamlarının açık ve anlaşılır hale getirilerek insanların kavramlar üzerinde uzlaşmasını sağlamaktır.**

TANIMIN KOŞULLARI

Tanım tam olmalıdır.

01

02

Her tanımda tanımlanan ve tanımlayan olmak üzere iki unsur olmalıdır.

Tanım açık olmalıdır.

03

04

Tanım ne çok kısa ne de çok uzun olmalıdır.

Tanımda kısır döngü olmamalıdır.

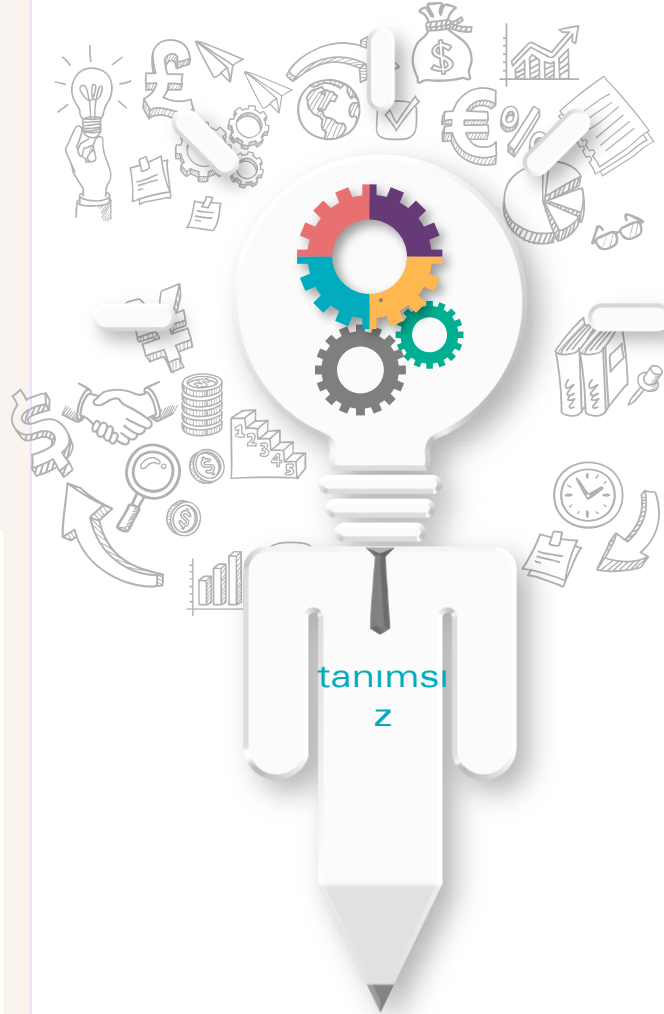
05

06

Bir şey kendisinden daha açık olmayan sözcüklerle tanımlanmamalıdır.

TANIMLANAMAYANLAR

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

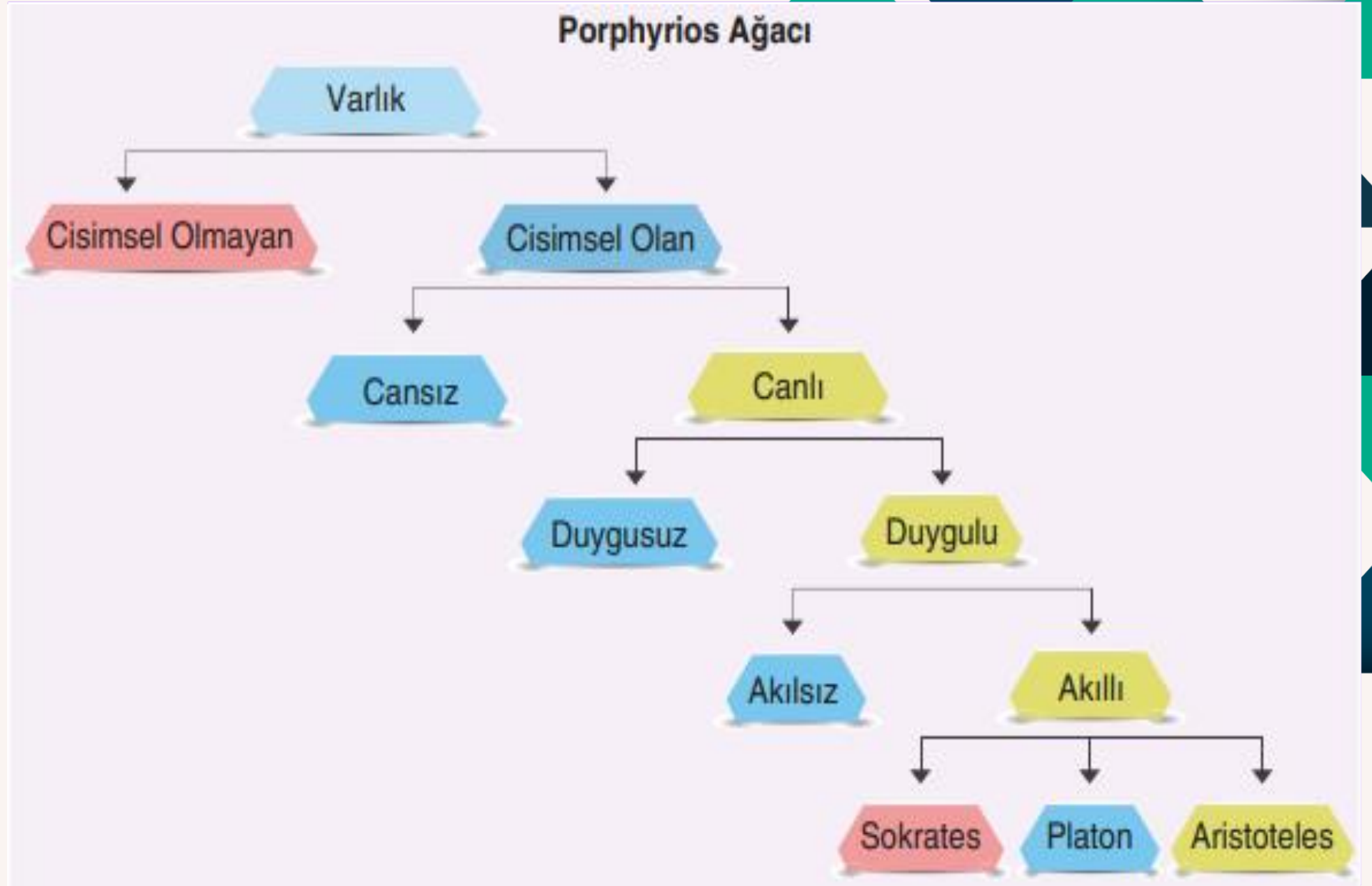

Deneyin doğrudan verilerinin tanımı yapılamaz. Örneğin koku, ses, tat tanımlanamaz.

Duyguların tanımı yapılmaz. Örneğin öfke, üzüntü, aşk, nefret gibi.

Üst cinslerin tanımı yapılmaz. Örneğin cehver, zaman, varlık gibi.

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

FELSEFE ATÖLYESİ

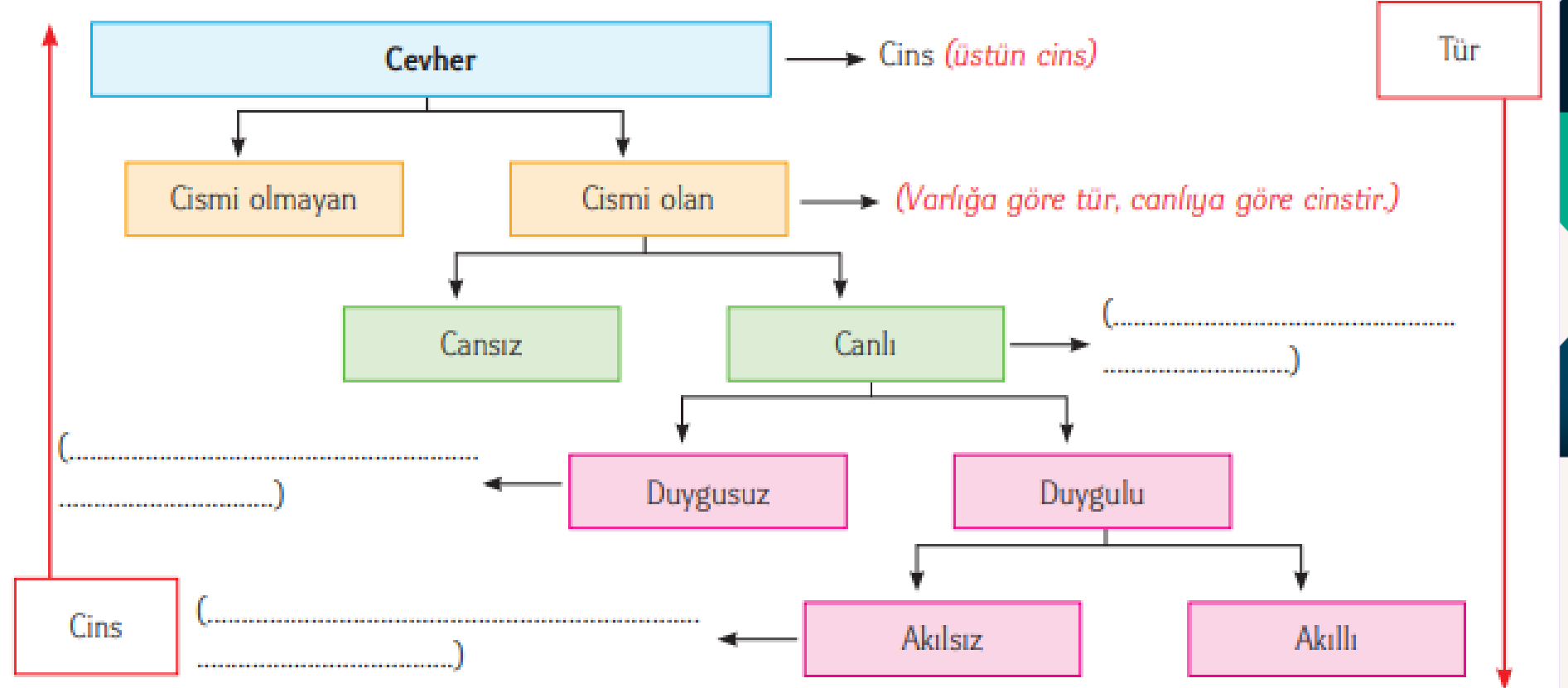
MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

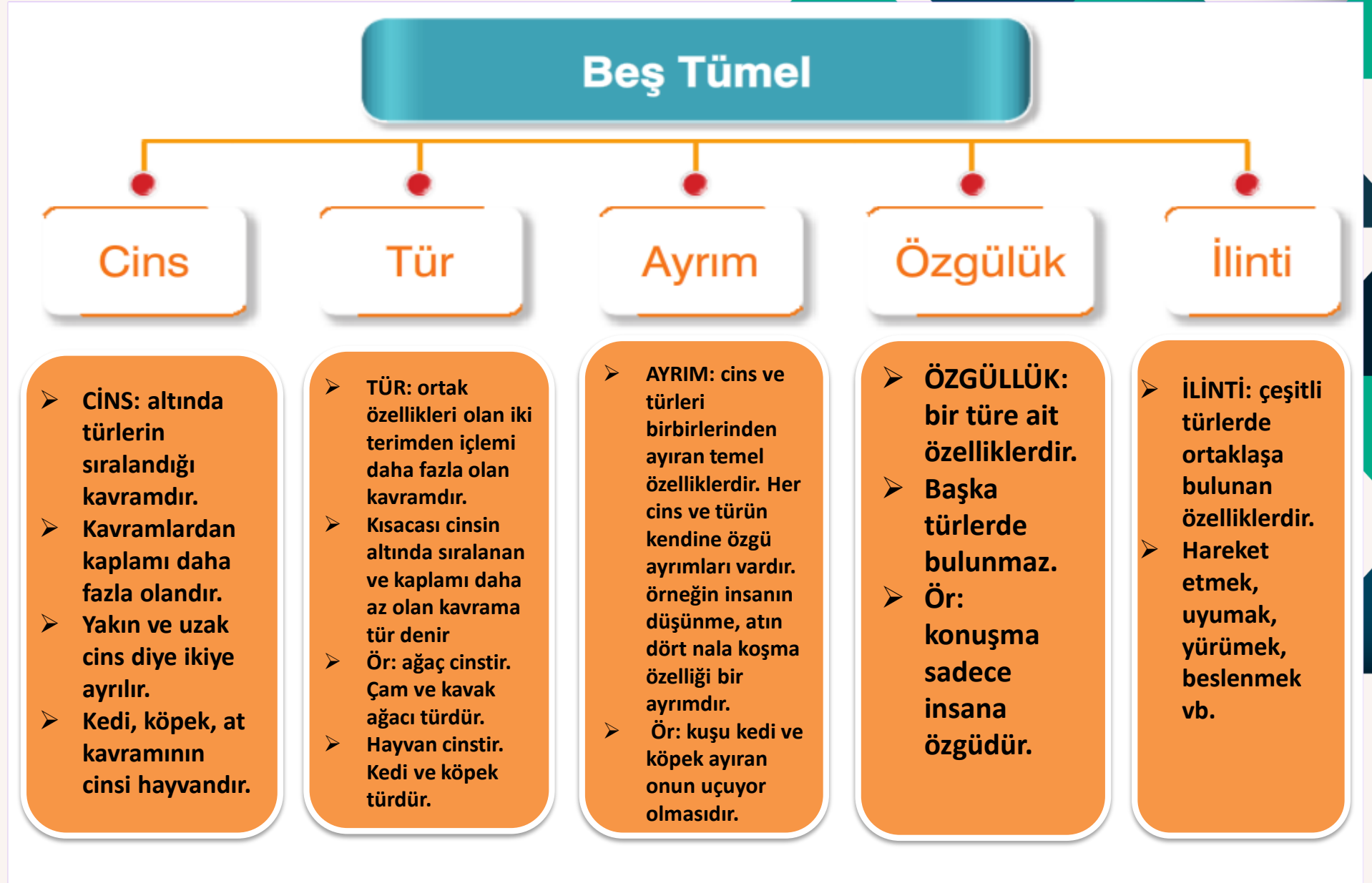
MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

Tek bir terim kendi başına ne cins ne de türdür. Ancak iki terim kaplamaları bakımından karşılaştırıldığında cins ve tür ilişkisi ortaya çıkar. Cinsin kapsamı fazla, işlemi azdır. Cinse göre türün kapsamı az, işlemi çoktur

• Porphyrius Ağacı

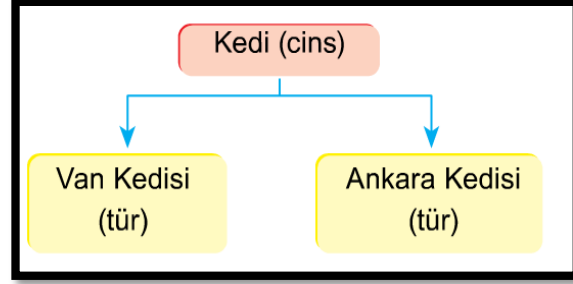

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

1. Cins
Altında türlerin sıralandığı kavram.

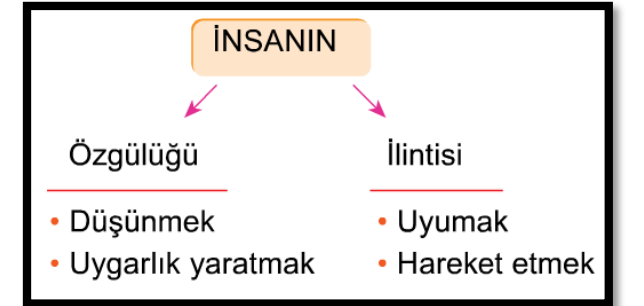
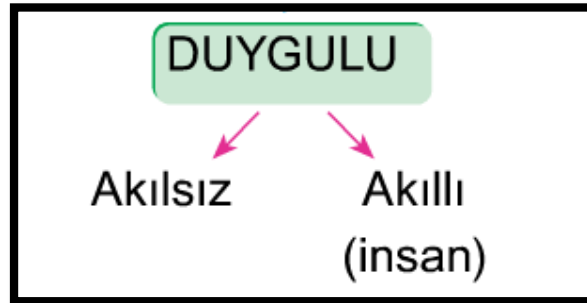
Beş Tümel

2. Tür
Kavram ya da cinsin altında sıralanan şeylerdir.

3. Ayrım
Cinsleri ve türleri birbirinden ayıran özelliklerdir.

4. Özgülük
Bir türe ait olan özelliklerdir.

5. İlinti
Çeşitli türlere ait olan ortak özelliklerdir.

**MANTIK
DERSİ
KONU
TEKRARI**

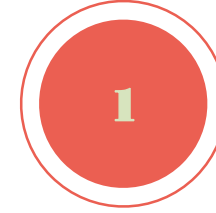
ÖNERME VE ÖNERME ÇEŞİTLERİ

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

ÖNERME

Önermeler
özne, yüklem
ve bağ
ekinden
oluşur.

Doğru yada
yanlış bir
yargı
bildiren
ifadelerdir.

Önermeler bir yargı bildirir. Doğru yada yanlış

Önermeler anlamlı cümlelerden oluşur.

Önermelerin doğruluk değeri ile bilgi verme görevleri vardır.

ÖNERME ÖRNEKLERİ

Örneğin;

Karanfil   çiçek   +   dir .
(Özne/Konu)   (Yüklem)   (Bağ)

Önerme: İstanbul büyükşehirdir.

Önerme Değil: İstanbul büyükşehir midir?

Doğru Önerme: Taş serttir.

Yanlış Önerme: Taş yumuşaktır.

NOT: HER ÖNERME BİR CÜMLEDİR. ANCAK HER CÜMLE BİR ÖNERME DEĞİLDİR.

ÖNERME OLMAYAN CÜMLELER

1. SORU CÜMLELERİ

Ör: hangi üniversiteyi kazandın?

2. EMİR CÜMLELERİ
Ör: Kalem ve silgiyi getir.

3. GEREKLİLİK CÜMLELERİ

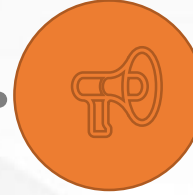
Ör: Ders çalışmalısın

4. DİLEK VE İSTEK CÜMLELERİ
Ör: ah bir tatil yapsam

5. ÜNLEM CÜMLELERİ

Ör: yüzünü bile görmek istemiyorum!

6. DUYGU BİLDİREN CÜMLELER
Ör: Off

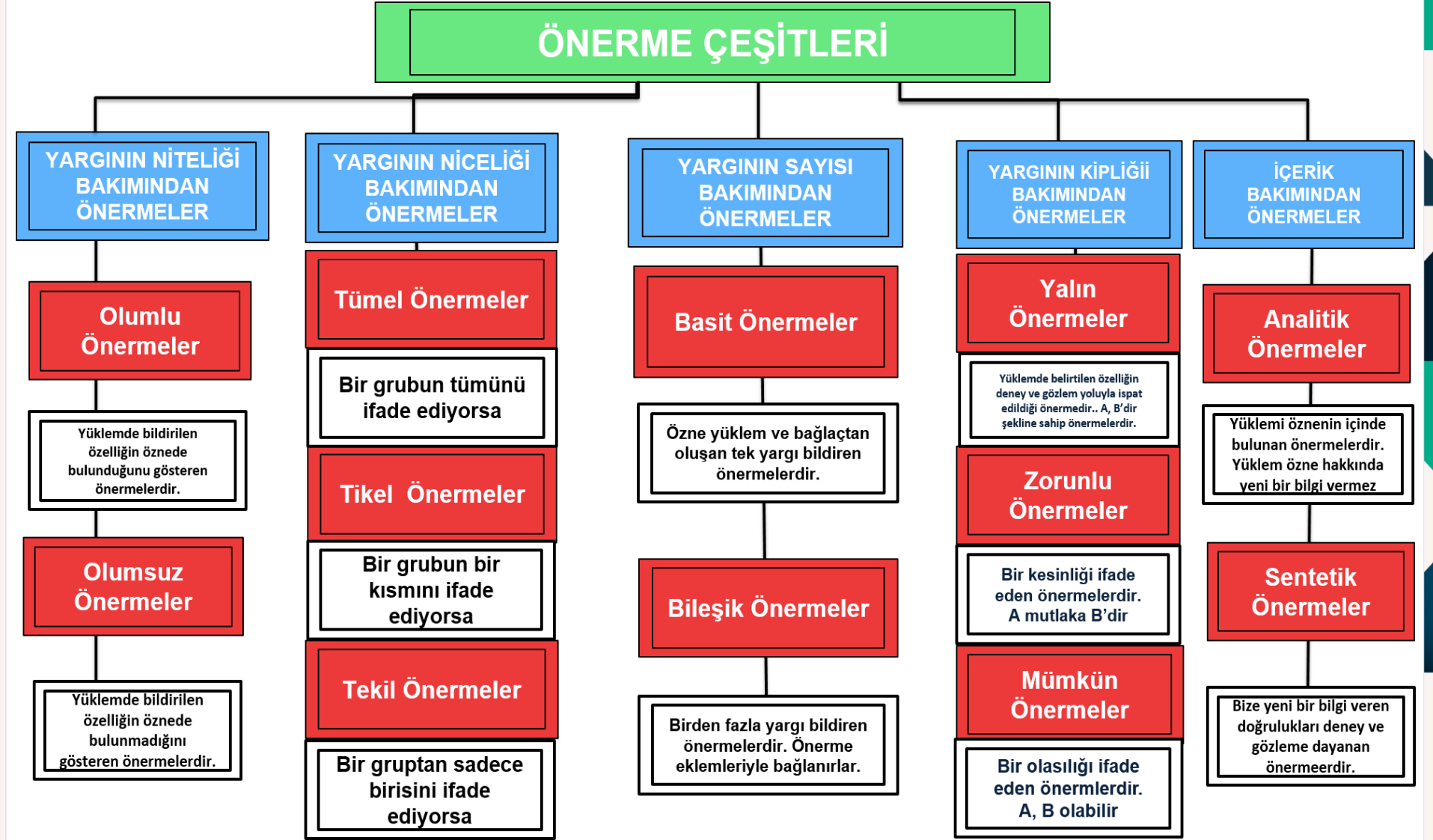
7. DUA CÜMLELERİ

Ör: İnşallah mantık sorularını fullerim.

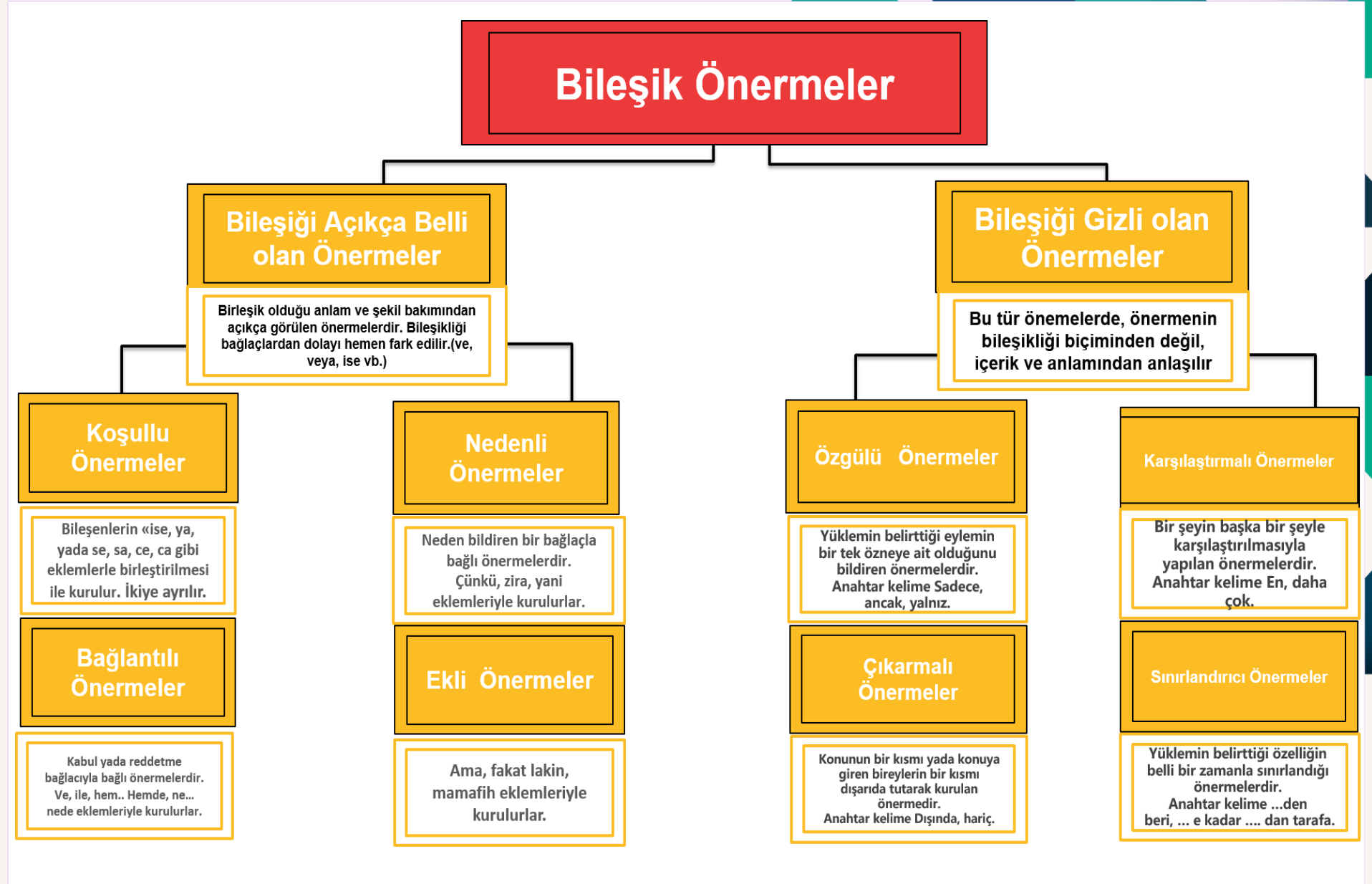

8. BİTMEYİŞ CÜMLELER
Ör: 7+8

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

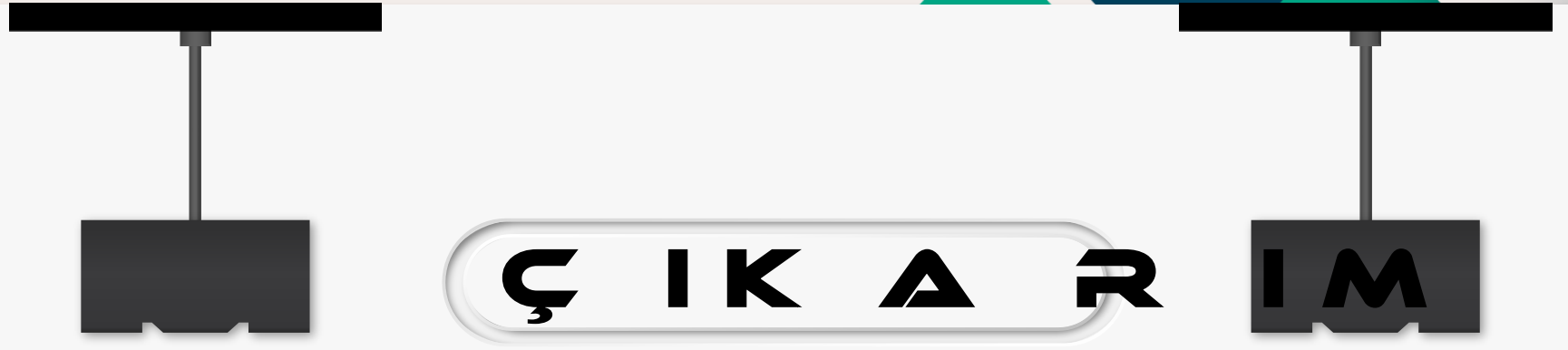

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

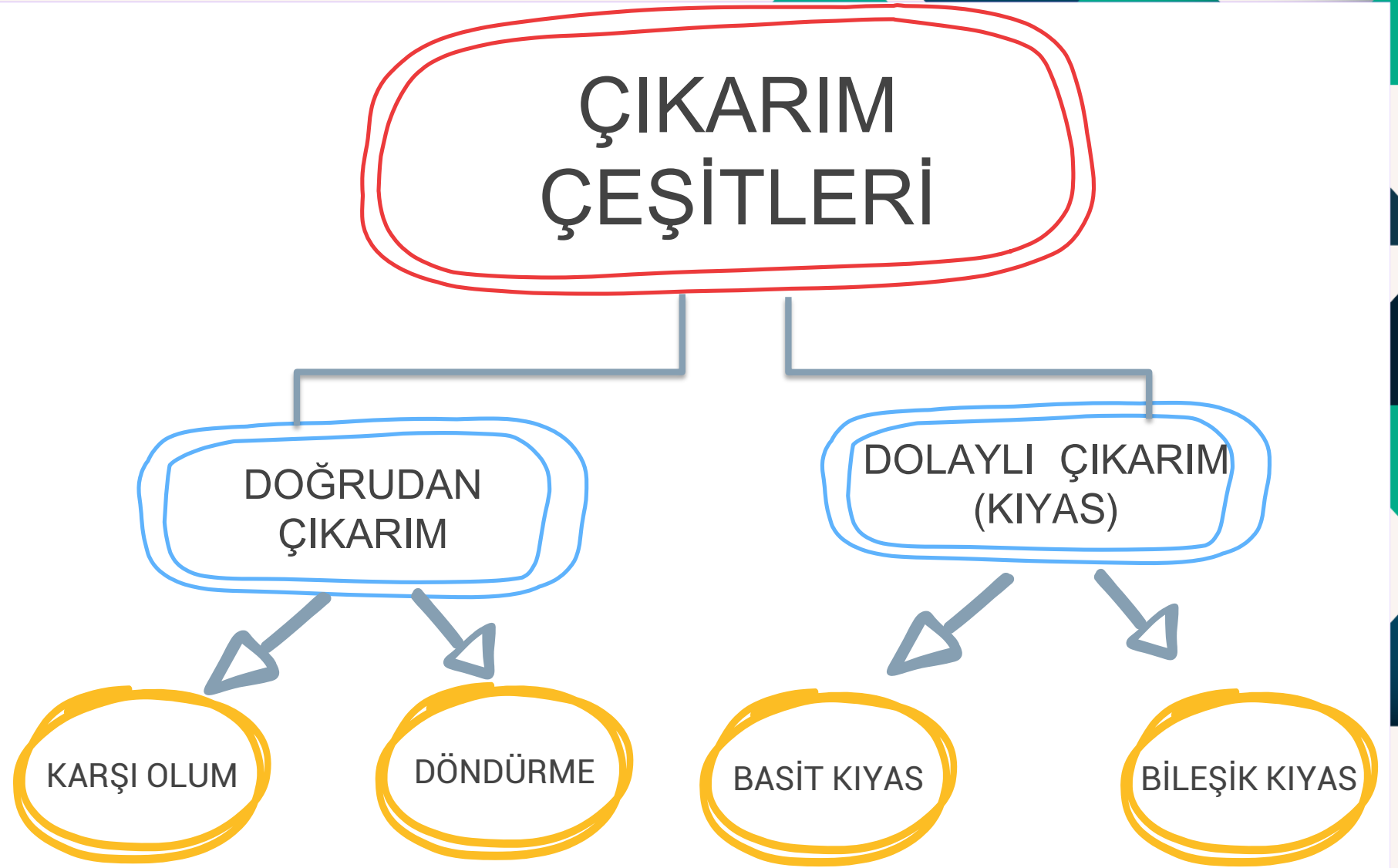

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

- Çıkarım bir önermeden yada daha fazla önermeden yeni bir önerme yada önermeler elde etme işlemidir.
- Çıkarımın iki şekli vardır. bunlar doğrudan çıkarım ve dolaylı çıkarımdır.

**MANTIK
DERSİ
KONU
TEKRARI**

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

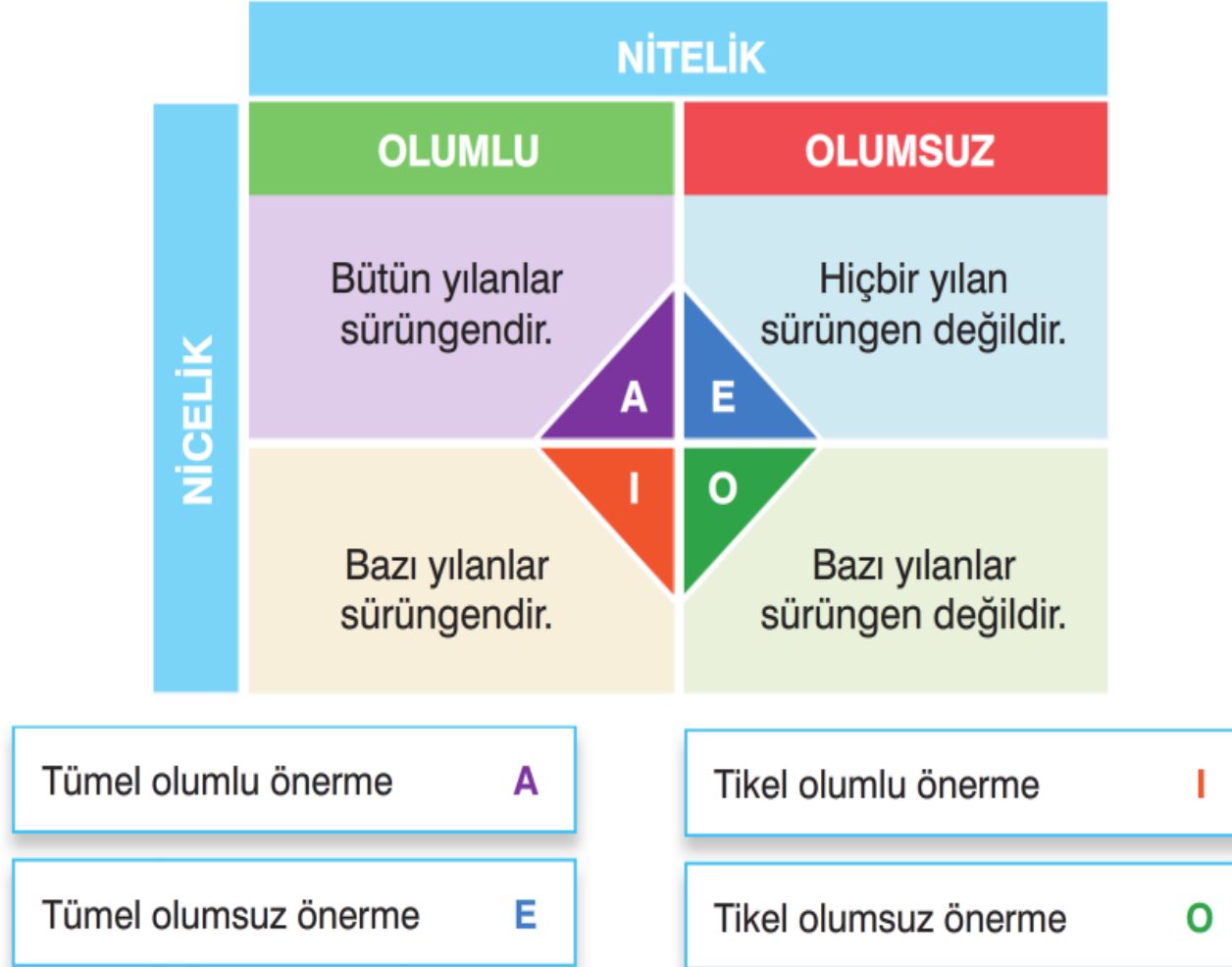
KARŞI OLUM ÇIKARIMLARI

Terimleri aynı olan önermenin
nicelik, nitelik yada hem nicelik
hem de nitelik durumlarının
birbirinden farklı olmasıdır.

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

KARŞI OLUM ÇIKARIMLARI

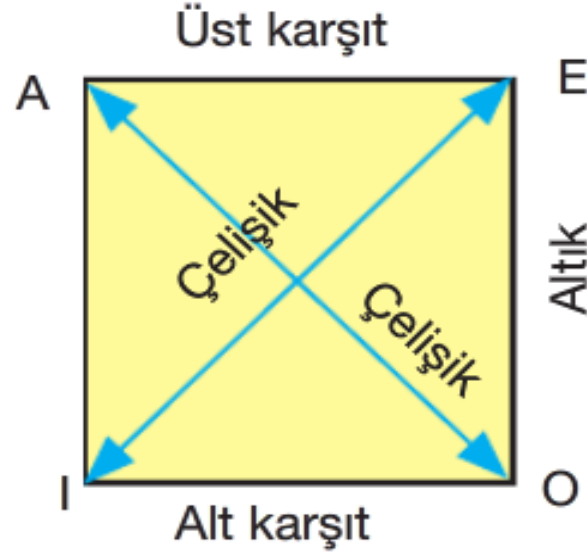

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

KARŞI OLUM KARESİ

Bütün insanlar ölümlüdür.

Hiçbir insan ölümlü değildir.

Bazı insanlar ölümlüdür.

Bazı insanlar ölümlü değildir.

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

KARŞI OLMA ÇEŞİTLERİ

HEM NİTELİK HEMDE NİCELİK DEĞİŞİYOR
Ör: bütün insanlar omurgalıdır.
bazı insanlar omurgalı değildir.

ÇELİŞİKLİK

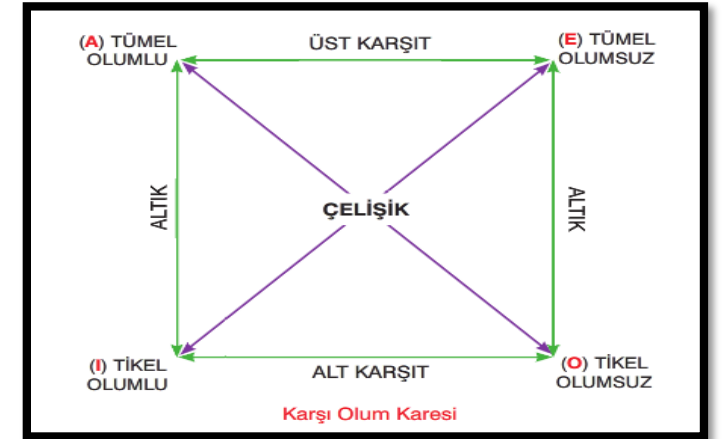
SADECE NİCELİK DEĞİŞİYOR
Ör: bütün insanlar omurgalıdır.
bazı insanlar omurgalıdır.

ALTLIKLIK

SADECE NİTELİK DEĞİŞİYOR
ALT VE ÜST KARŞIT VARDIR.
Ör: bütün insanlar omurgalıdır.
hiçbir insan omurgalı değildir.

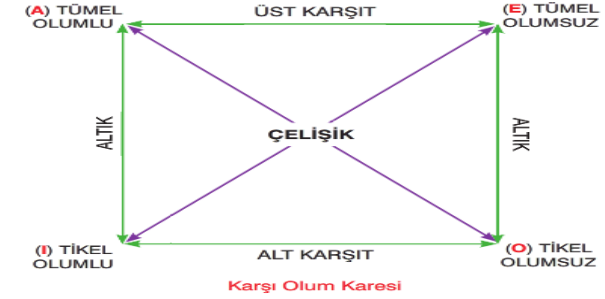
KARŞITLIK

**NOT: ÖZNE , YÜKLEM VE
TERİM SAYILARI AYNIDIR.**

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

ÖRNEKLER

Hiçbir insan
öğretmen değildir.

ALTIĞI

Bazı insanlar öğretmen değildir.

Bazı masalar dört
ayaklıdır.

ALT KARŞITI

Bazı masalar dört ayaklı değildir.

Tüm hayvanlar
evcildir.

ÇELİŞİĞİ

Bazı hayvanlar evcil değildir.

Bütün bitkiler
canlıdır.

ÜST KARŞITI

Hiçbir bitki canlı değildir.

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

DÖNDÜRME (EŞ DEĞERLİLİK ÇIKARIMLARI)

Döndürme bir önermeden bu önermeye eş değer başka bir önerme elde etme işlemidir.

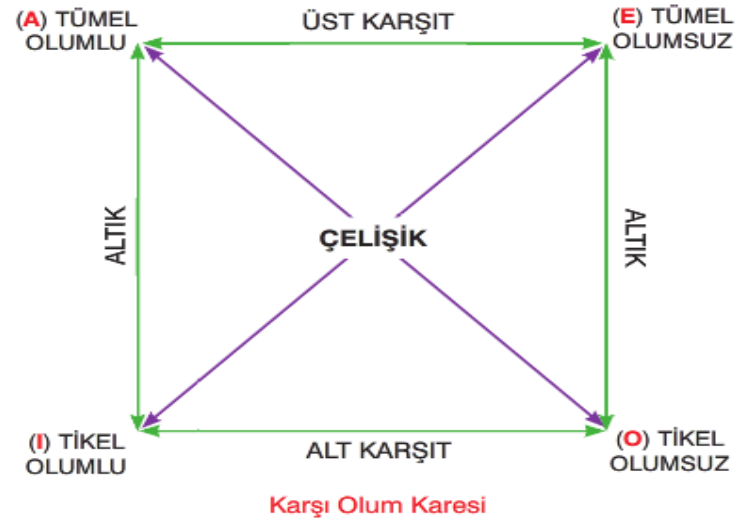
1-DÜZ DÖNDÜRME

Bir önermenin niteliğine ve doğruluk değerine dokunmadan öznesini yüklem, yüklemine özne yapmaktır.

2-TERS DÖNDÜRME

Bir önermenin niteliğine ve doğruluk değerine dokunmadan öznesini Karşıt halini yüklem, yüklemine karşıt halini de özne yapmaktır. Karşıt kavramı olmayan sözcüğü ile ifade edilir.

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

DÜZ DÖNDÜRME KURALLARI

A $\xrightarrow{\text{Düz döndürmesi}}$ I

Düz döndürmesi

$I \longrightarrow I$

$E \xrightarrow{\text{Düz döndürmesi}} E$

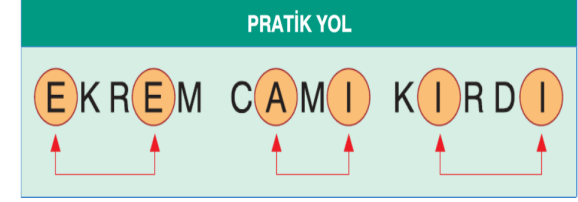
0 $\xrightarrow{\text{Düz döndürmesi}}$ Yok

PRATİK YOL

E K R E M   C A M I   K I R D I

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

DÜZ DÖNDÜRME ÖRNEKLERİ

Hiçbir insan
öğretmen değildir.

Hiçbir öğretmen insan değildir.

Bazı masalar dört
ayaklıdır.

Bazı dört ayaklılar masadır.

Tüm hayvanlar
evcildir.

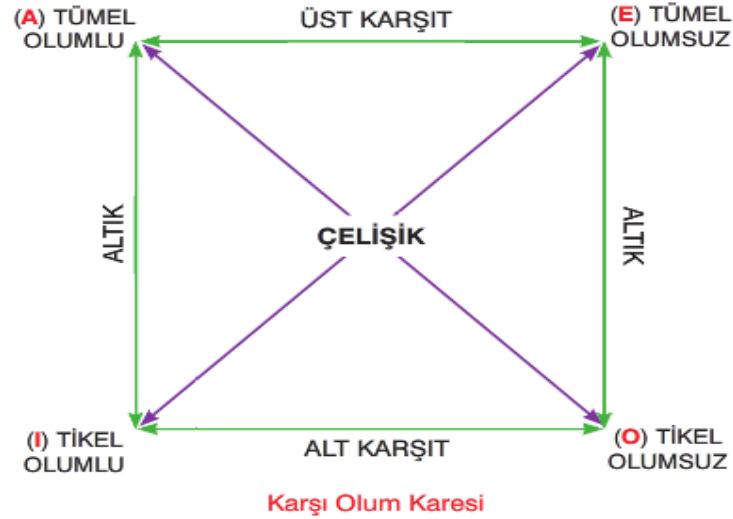
Bazı evciller hayvandır.

Bazı bitkiler canlı
değildir.

YOKTUR.

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

TERS DÖNDÜRME KURALLARI

E $\xrightarrow{\text{Ters döndürme}}$ O

A $\xrightarrow{\text{Ters döndürme}}$ A

O $\xrightarrow{\text{Ters döndürme}}$ O

I $\xrightarrow{\text{Ters döndürme}}$ Yok

PRATİK YOL

E R O L   M O T O R   S A T A R

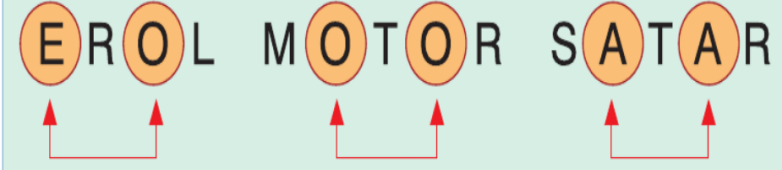
↑   ↑   ↑   ↑   ↑   ↑

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

TERS DÖNDÜRME ÖRNEKLERİ

PRATİK YOL

Hiçbir insan
öğretmen değildir.

Bazı öğretmen olmayanlar insan olmayanlar
değildir.

Bazı masalar dört
ayaklıdır.

YOKTUR.

Tüm hayvanlar
evcildir.

Tüm evcil olmayanlar hayvan olmayandır.

Bazı koyunlar
siyah değildir.

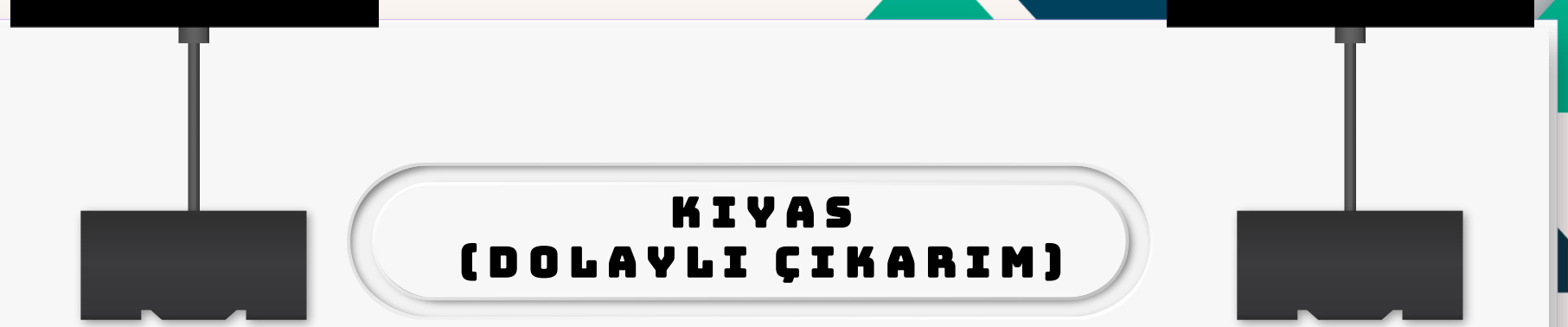

Bazı siyah olmayanlar koyun olmayan
değildir.

**MANTIK
DERSİ
KONU
TEKRARI**

KIYAS

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

- Kıyas birden çok önermeye dayanarak yapılan dolaylı çıkarımdır.
- Kıyas tümdengelim yöntemine dayanır.
- Tümdengelimde dayanan kıyaslar zorunluluk tümevarımsal çıkarımlar olasılık içerir. Yani bir tümdengelimde öncüller doğru ise sonuçta zorunlu olarak doğrudur.
- ÖNCÜL ÖNERME: kıyasta sonuçtan önce gelen ve sonuca dayanak olan önermelerdir.
- SONUÇ ÖNERMESİ: zihnin verilen öncüllerden çıkardığı önermeye sonuç denir.

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

ORTA TERİM:
Her iki öncülde tekrarlanan, sonuçta yer
almayan terimdir.

BÜYÜK TERİM:
sonuç önermesinin
yüklemidir.

KÜÇÜK TERİM:
sonuç önermesinin
öznesidir.

ÖRNEK:

Büyük Önerme: Bütün kuşlar kanatlıdır. Öncül
(Ort.T) (Büy.T).

Küçük Önerme: Serçe bir kuştur. Öncül
(Küç. T) (Ort.T).

Sonuç: O halde serçe de kanatlıdır.
(Küç.T) (Büy.T)

(I.Öncül) Bütün çiçekler püzel kokuludur. (Büyük önerme)
(II.Öncül) Sardunya bir çiçektir. (Küçük önerme)
(Sonuç) O halde sardunya da püzel kokuludur.
küçük terim büyük terim

KIYASIN ELEMANLARI

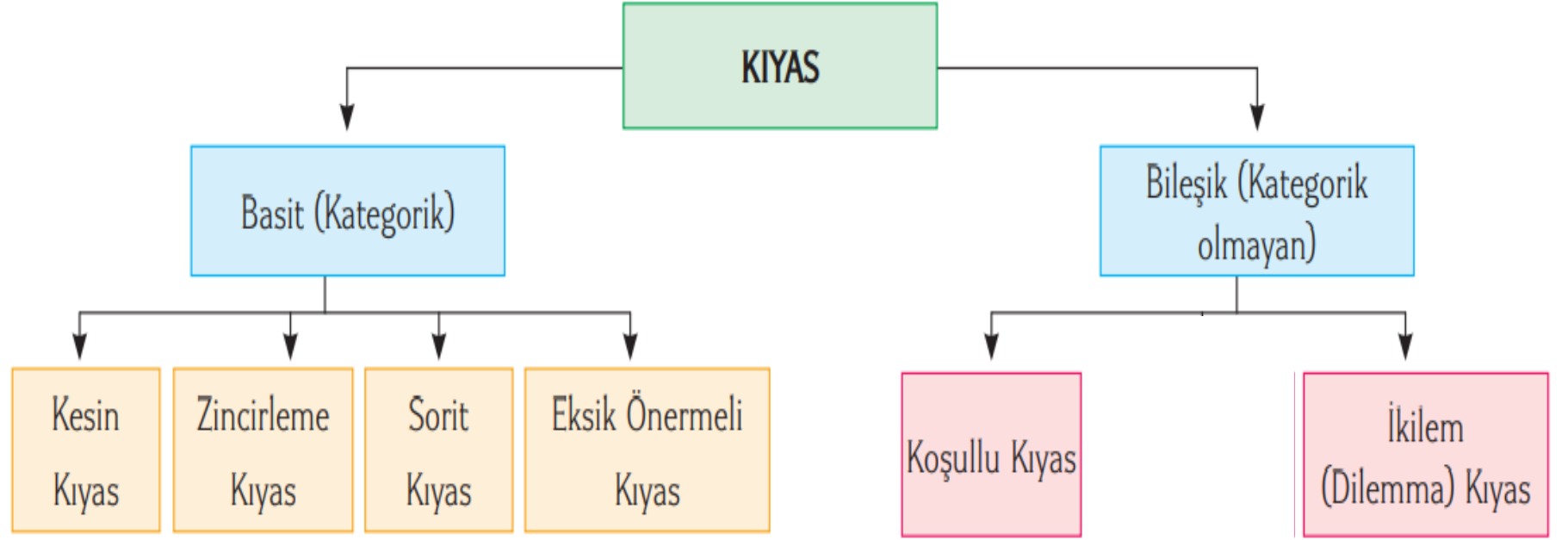
FELSEFE ATÖLYESİ

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

KIYAS KURALLARI

Kıyas Kuralları	
Terimlerle İlgili Kurallar	Önermelerle İlgili Kurallar
<p>1. Her kıyasta büyük, küçük ve orta terim olmak üzere üç terim bulunur.</p> <p>Büyük Terim: Sonuç önermesinin yüklemidir.</p> <p>Orta Terim: Her iki öncülde tekrarlanan terimdir.</p> <p>Küçük Terim: Sonuç önermesinin öznesidir.</p> <p>2. Orta terim sonuçta bulunmaz.</p> <p>3. Orta terim en az bir kere bütün kaplamıyla yer almalıdır. Yani tümel olmalıdır.</p> <p>4. Sonuçta bulunan terimlerin kaplamı öncülde bulunan terimlerin kaplamını aşmalıdır.</p>	<p>1. İki tikel öncül önermeden sonuç çıkmaz. Öncüllerden biri mutlaka tümel olmalıdır.</p> <p>2. İki olumsuz öncül önermeden sonuç çıkmaz. Öncül önermelerden en az biri olumlu olmalıdır.</p> <p>3. İki olumlu öncül önermeden olumsuz sonuç çıkmaz.</p> <p>4. Sonuç önermesi, öncül önermelerin zayıf olanına bağlıdır.</p> <p>a) Öncül önermelerden biri tikelse sonuç önermesi de tikel olur.</p> <p>b) Öncül önermelerden biri olumsuz olursa, sonuç önermesi de olumsuz olur.</p>

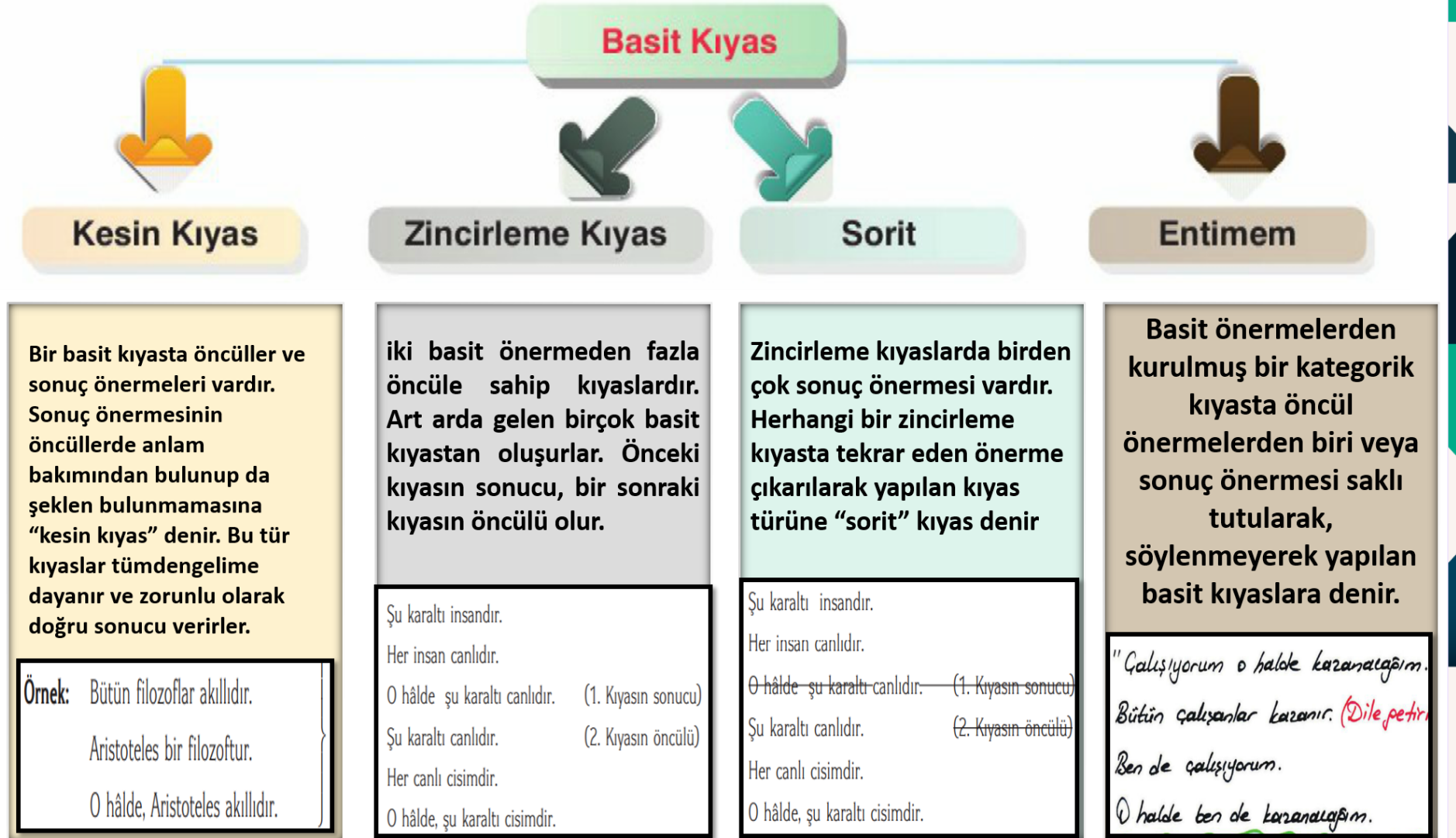
MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

- Öncülleri ve sonucu basit önermelerden kurulu olan kıyastır. Aristoteles mantık çalışmalarında en çok basit kıyasları kullanmıştır. Aristoteles'e göre basit kıyaslar zorunlu olarak, doğru sonuç verirler.

- İki'den fazla öncülle oluşan bir kıyasta en az bir öncülün bileşik olduğu kıyaslardır.

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

Örnek:

Her akıcı sıvıdır.
Her sıvı cisimdir.
Her akıcı cisimdir. → sonuç
Her akıcı cisimdir. → öncül
Her cisim uzayda yer kaplayandır.
Her akıcı uzayda yer kaplayandır. → sonuç
Her akıcı uzayda yer kaplayandır → öncül
Her uzayda yer kaplayanın ağırlığı vardır.
O hâlde her akıcının ağırlığı vardır.

ZİNCİRLEME

SORİT

Her akıcı sıvıdır.
Her sıvı cisimdir.
Her cisim uzayda yer kaplayandır.
Her uzayda yer kaplayanın ağırlığı vardır.
O hâlde her akıcının ağırlığı vardır.

BASİT KIYAS ÖRNEKLERİ

ÖRNEK:

Kendime güveniyorum o halde mutlu olacağım.

Öncül

Sonuç

Bu kıyasın düzenli şekli şudur:

Bütün kendine güvenenler mutludur.

Ben de kendime güveniyorum.

O halde ben de mutlu olacağım.

ENTİMEM

KESİN
KIYAS

Örnek: Tüm bilim insanları araştırma yapar.
Necmettin Bey bilim insanıdır.
Öyleyse Necmettin Bey araştırma yapar.

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

BİLEŞİK ÖNERMELER

KOŞULLU KIYAS

İki veya daha çok basit önermenin “ise, veya, ancak ve ancak” gibi koşul bildiren eklemelerle birbirine bağlanmasına “koşullu önerme” denir. Büyük önermesi koşullu olan kıyas türleri ise koşullu kıyaslardır. İki türü vardır:

A

1

B

2

BİTİŞİK KOŞULLU KIYAS

Bir koşullu kıyasta büyük önerme “ise” eklemi ile birbirine bağlanmışsa bu koşullu kıyas bitişik koşullu kıyastır.

Örnek: Öğrenci çalışkan değil ise sınıfını geçemez.

Öğrenci çalışkan değildir.

O hâlde, öğrenci sınıfını geçemez.

AYRIK KOŞULLU KIYAS

Bu tür kıyaslarda en az bir öncül “veya, ya da, yahut” eklemi almıştır.

Örnek: Yarın deniz dalgalı veya durgun olacak.

Yarın deniz dalgalı olacak.

O hâlde, yarın deniz durgun olmayacak.

İKİLEM(DİLEMMA)

Daha çok karşımızdaki kişiyi zor durumda bırakmak için yapılan akıl yürütmedir. Bir seçmeli bir koşullu kıyasın birleşmesiyle oluşur.

Ör: Fatih sultan Mehmet
iki ayrı akıl yürütmeden, iki ayrı durumdan aynı sonuca ulaşma şeklidir.

Örnek:

Savaşta cezalandırılan nöbetçi hikayesi ikileme örnektir: Bir savaşta, düşman baskın yapıp karşı tarafa büyük kayıp verdirir. Baskına uğrayan birliğin komutanı, baskın anındaki nöbetçiyi mahkemeye verir. Yargıç, sanık nöbetçiye şöyle der:

Nöbetini gereği gibi tutmuşsan baskını birliğine haber vermediğin için suçlusun.

Nöbetini gereği gibi tutmamışsan kanun ve emirlere uymadığın için suçlusun.

O halde her iki durumda da suçlusun.

MANTIK DERSİ KONU TEKRARI

Hava bulutluysa yağmur yağar.

Hava bulutludur.

O halde yağmur yağar.

BİTİŞK
KOŞULLU
KIYAS

DİLEMMA

Ben bekârlığımda mutlu değilim.

Ben evliliğimde de mutlu değilim.

Öyleyse her iki hâlde de mutlu değilim.

BİLEŞİK KIYAS ÖRNEKLERİ

Örnek:

Kaan sinemaya ya da tiyatroya gidecek.

Kaan sinemaya gidecek.

O halde Kaan tiyatroya gitmeyecek.

AYRIK
KOŞULLU
KIYAS

DİLEMMA

Ya felsefe ya psikoloji okuyacağım.

Felsefe olursam entelektüel olurum, psikoloji olursam entelektüel olurum.

O halde, entelektüel olacağım.

DÜZENSİZ KIYASLAR

SAFSATA

Yanlış öncüllere dayanarak ya da öncüller doğru olsa da kuralları yanlış uygulayarak yanlış bir sonuca ulaşmaktır.

- Nadir olan değerlidir.

Kör at nadirdir.

O hâlde kör at değerlidir.

DELİLLİ KIYAS

Kıyasın öncülleri ile birlikte bu öncüllerin delillerinin de yer aldığı kıyaslardır.

- **I. öncül** : Alkolik insanlar sağlıklı karar veremez.

Delili : Çünkü, alkol düşünme gücünü zayıflatır.

- II. öncül** : Sağlıklı karar veremeyen akıllı değildir.

Delili : Çünkü, akıllı olmak sağlıklı karar vermeyi gerektirir.

Sonuç : O hâlde, alkolik insanlar akıllı değildir.